

ХЕРОЈИ НАШЕ СВАКОДНЕВИЦЕ

Карољ Јакобен

На једној изложби Градској музеја у Суботици је група ученика наше школе имала прилику да види слику Кароља Јакобеија која представља лик Ференца Деака. У кући браће Тан у Бечеју смо наишли на његову слику Марије Терезије. Поставља се питање: какви смо ми то локал патриоти, када се у његовом родном граду потпуно заборавило на његово стваралаштво. Кренули смо у истраживање.

Уметник је сликао у тада модерном стилу академског реализма. Некада су га звали и „академским сликаром“. Рођен је у Кули у лекарској породици. Податке смо пронашли у књизи издатој на основу матичних књига католичке жупе „Свети Георгије“ у Кули, на 724. страни под редним бројем 07 101. Његов отац се звао Јанош Јакобеи (Jakobey/Jakobei), а мајка Каролина Коромзаи. О њиховим родитељима нема података. Због тога претпостављамо да су се доселили из Новог Врбаса, јер се њихово прво дете, син Шандор Јанош Ференц 1823-е године родио тамо. Тереза Барбара није дуго поживела, од 1825-е до 1831-е. Карољ Јанош је рођен 17. августа 1826. у Кули. Његова млађа сестра Лаура Жужана је дошла на свет 1828-е, а браћа Јожеф Ђерђ и Имре Аугустус 1830-е, односно 1831-е. Других података о породици нема.

Карољ Јакобеи је основну школу завршио у родном граду, а први граматички разред у суседном граду, Врбасу. Та гимназија је могла одговорати данашњим вишим разредима. Породица се потом одселила у Бају где је отац отворио ординацију. Дечаков таленат је веома рано откривен, на име са 13 година је послат у Пешту у сликарску школу Јакаба Мараштонија. Већ наредне године је похађао Ликовну академију у Бечу. Запрепашћујуће је помислити да је у доби у којој смо ми сада већ био тако истакнути таленат! Није био пробирљив, сликао је животиње, пејзаже, потом осликавао и рестаурирао цркве. Полако се одрекао уметничких амбиција и постао занатлијом. Његова фирма је имала и назив: „Јакобеи и Партнери“.

Мало је ко истраживао овог уметника, сећање на њега је полако избледело. Писао је о њему Золтан Калапиш. У Аустрији и Мађарској данас више црква чува успомену на њега на својим олтарским сликама. Када је била реч о композицији са више ликова, он је лица анђела и светаца сликао према људима из свог окружења. Највише га је занимао човек, „врхунско створење“, како о портретима пише у свом дневнику. Он је насликао стације Голготе на Калварији у Бачкој Тополи. (Касније су обновљене, али данас више нису на свом месту.) Многи његови радови, успешније олтарске слике, портрети се чувају у Градском музеју у Суботици: портрет Иштвана Сечењија, мудраца нације Ференца Деака коју је од њега наручио Градски сенат. Ту је насликао на основу фотографије.

Сликара је много радио у црквама у Филипову (данас Бачки Грачац), недалеко од Оцака, те Бајмоку, Станишићу, Сивцу. Ту је у цркви Имена Маријиног осликао таваницу. Његове олтарске слике се могу наћи у Сомбору, Хоргошу, Бачкој Паланци, Темеринуи

Змајеву у цркви Светог аранђела Михајла. Потоњу је осликао 1880-е године. Читавим бићем је служио црквеној уметности. Његова олтарска слика се може наћи и у Валпову у Хрватској.

Сликар се на крају скрасио у Филипову, често је боловао. Имао је троје деце, Илону, Виктора и Корнелију са Аном Оноди, али су се развели. Она се касније преудала за другог сликара, Јакобеијевог супарника. Несређене породичне прилике су начеле Јакобеијево здравље, тиштила га је самоћа. Боловао је од срца, када га је у 65. години, у атељеу Кароља Лоца 14.7.1891. године задесила смрт. Одатле је испраћен на последњи починак до гробља Неметвелђи у Будиму.

Карољу Јакобеију се смешила велика каријера, али је постао црквени сликар у Бачкој. Захваљујући свом таленту је могао постати много познатији. Временом се због егзистенције одрекао квалитета.

Предложићемо Непкеру да му поставе спомен плочу. Декан жупник Ђерђ Јухас би споменик поставио у дворишту цркве. Нажалост, о сликару не постоји ни фотографија ни аутопортрет. Овако бисмо могли да му поставимо достојан споменик. Не знамо нажалост ни то, где је стајала његова родна кућа. У сарадњи са активистима ентузијастима предлажемо да заједно са градом Бајом конкуришемо једним прекограничним пројектом. Тако бисмо могли да наставимо да одржавамо успомену на уметника. Кула нема ни једног другог познатог сликара, па би једна будућа ликовна колонија могла да се назове по њему. Сматрамо да би се за љубитеље уметности могла организовати тура по Јакобеијевим траговима. Она би прошла целу Бачку. Нови нараштаји би тако могли да исправе неправду која је уметнику нанета. Надамо се да ће наша заједница за 9 година, када буде 200. годишњица, подржати нашу идеју и публикацијом обележити успомену на уметника и његово дело.

Извори:

Két évszázad emlékére, Kúla, 1971, стр. 183.

Интернет (слике)

Интернет: 7 Nap, 2010

Familienbuch der katholischen Pfarrei St. Georg Kulain der Batschka 1771–1943, mit der Filialen, Kirchdorf am Inn, 2007

Усмено казивање: наставница музичког, кантор Јудита Хевер, Змајево

Фотографије: Олтарска слика цркве у Змајеву (Свети аранђео Михајло)

Карољ Корбаи

Успомена на личност Кароља Корбаија је избледела из сећања Куљана. Овим радом желимо да усмеримо пажњу на једног изузетно вредног човека.

Да бисмо створили свој духовни дом, морамо се сећати оних који су некада много урадили за домовину.

На протестантском гробљу у Кули се може наћи један веома леп црни мермерни стуб са симболично незавршеним капителом. Петнаестог марта у оквиру спомена на иницијативу пензионисаног наставника Роберта Папа обично носимо венац и на ово гробље. Отпева се и неколико песама. На стубу се налази следећи текст:

„Син Мађар ев. реф. немачког учитеља, официр револуционарне војске током борбе за ослобођење, потом адвокат, земљопоседник, члан жупанијске скупштине. Судија савета црквене општине, који је деловао од срца и вером, после смрти остављајући свој иметак својој домовини и цркви.

Био је племенита душа.

Нека му је успомена света!“

На бочној страни стуба стоји: „рођ. У Новом Врбасу 24. I 1829., преминуо у Кули 4. јуна 1894.“.

Замислили смо се над ових пар редова, како се у „пролеће народа“ један млади човек од 18-19 година, једва 4-5 година старији од нас, придружио револуционарима. Био је добровољац 39/2 пешадијског пука. Борио се као официр ослободилачке војске, потом имао сјајну личну и црквену каријеру.

Учествовао у борбама у Војводини. Наредник, од 26. IV 1849. поручник 33/3 пешадијског пука (111. Домобрански батаљон) у стражи петроварадинске тврђаве.

После предаје тврђаве је пребачен у 59. Пешадијски пук. 5. V 1851. је демобилисан. Од 1867-е је члан Војног удружења бачке жупаније. Као имућни грађанин судија савета реформатске цркве жупаније Барања и Бач. 1876-е је своје немачко презиме Кроб променио на мађарско Корбаи.

Када се сећамо на ослободилачку борбу, сваке године треба да се замислимо над нашом нацијом, судбином. Говоре нам да актуелност поруке 15. III 1848-е као понорница, питања наше националне судбинестално наново избацује на површину. С времена на време јој се можемо враћати као на извор.

Национално сећање неизбежно морамо одржати. 15. март је постао симболом. Животно дело једног младог, храброг јунака није било актуелно само „у херојско доба четрдесет осме“, него је то и данас. Доказује да се у многонационалној заједници може иступати за исте циљеве.

На спомену смо учествовали као чланови групе рецитатора. Код надгробног споменика Кароља Корбаија су се појавили и чланови других вероисповести, јер нас идеја

спаја. Предложићемо да се на часу историје бавимо овим истакнутим ликом борбе за слободу. Његов живот, али и дан смрти нас опомиње на то заједништво. Немојмо се сећати наших јунака само једном годишње!

Извор:

Усмено казивање – Роберт Пап, наставник у пензији

Шандор Сакачи

У лику жупника Шандора Сакачија поштујемо оснивача Непкера. Сви Мађари у Кули су доживљавали културно друштво као своје, и чине то и данас. Немамо нити једног познаника који као дете, омладинац, а потом одрастао човек није учествовао у његовом раду као глумац, члан стручне секције, читалац, организатор, гледалац или евентуално добровољним радом допринео његовом опстанку.

У историји културе Куле је оснивање Непкера 2. фебруара 1868. године био значајан догађај. Исти је у Суботици основан 1872-е, а у Осијеку неколико година касније. Тако је према подацима Савеза за културу војвођанских Мађара Непкер у Кули најстарији међу учлањеним друштвима. Министар унутрашњих послова је тек 29. априла 1873-е године издао уредбу „о евидентирању и контроли удружења“. Ако желимо одредити место кулског Непкера у време оснивања, можемо га уврстити међу друштва која су тежила културном уздизању и квалитетном забављању свог чланства. Његове активности су окарактерисане као „читаоница и клуб“.

Према подацима из записника удружења: „Непкер је основан са циљем да људи, газде који се у њему састају, размене мисли, мишљења, расправљају о економским приликама, једном речју оно што се догађа у свету, и наравно у селу“.

Нажалост та књига је, иако дуго пажљиво чувана, ипак, изгубљена. Историјат културног друштва се саставља од благајничких књига, записника, новина, бележака. Записано је и да је Непкер славио сваких 25 година. За библиотеку је у почетку изнајмљена посебна просторија.

Оснивачки састанак је одржан на иницијативу Шандора Сакачија. Он је присутнима (око 30 људи) изложио важност и значај оснивања Непкера. Прочитао је предлог статута, који је касније прихваћен. Потом је проглашено да је Непкер у Кули основан.

Следио је избор чланова управног одбора. За председника је изабран столни судац Ласло Мориц, за потпредседника жупник Шандор Сакачи, записничар је постао учитељ Јожеф Бочкаи, а благајник Јанош Дудаш. Одбор је имао додатних 20 чланова. Осим споменутих су позната још нека имена: Емил Ковачич, Иштван Вали, жупанијски поротник Имре Боднар, Шандор Вајс, Еде Халекер, Јожеф Бихлер, Јожеф Дудаш, Пал Епер, Мартон Фарбаш, Шлагетер... Некадашњи чланови управног одбора су били још: Бела Деак, Јожеф Балинт, др Емил Вали, др Еде Речеи, др Калман Ормаи, др Ференц От, Јанош Толнаи. Скупштина је одржана у згради поред цркве, кући Јаноша Цуца, званој „тета Марикина кафетерија“.

Сви виђенији грађани Куле су ушли у одбор. И то потврђује да се у време оснивања Непкера том догађају, тј. институцији придавала велика важност. Како читамо списак, налазимо позната презимена: Боднар, Дудаш, Епер, Фарбаш, Балинт. Ова презимена су и данас заступљена у нашем граду. Др Еде Речеи је био правник, велепоседник. На гробљу је подигао капелу која се данас већ налази у рушевном стању.

Шандор Сакачи је рођен у Паланци 03.04.1817-е године. За свештеника је посвећен 17.08.1840., потом је био капелан у Светозар Милетићу, Оацима. У Новом Саду је радио од 1850-е. У Кулу је премештен 1856-екао заменик жупника, од 1857-е је био жупник, касније, од 1871-е декан. На крају је 29.09.1869-е добио наслов титуларног каноника. У периоду 1872–1887 је био декан Високог деканата Потисја за округ Куле.

Био је опште омиљен у граду, у другој половини 19. века је он почео организовати и развијати културни живот. Већ у години аустро–угарске нагодбе, од 1867-е са групом истомишљеника почиње припремати оснивање Непкера, и тако је оставио траг у животу становника насеља које је тада још више било село него град, али који је већ нагињао грађанству.

Његова посвећеност је била опште позната. Он је између осталог изградио и гробљанску капелу на територији коју је велепоседник Јожеф Цуц (1807–1875) даровао за успостављање римокатоличког гробља. Капела је посвећена Светом Року и Светом Венделу. Њихов кирбај је 16. 8., односно 20.10., када су ономад одржаване мисе на мађарском, а потом немачком језику. Колера се појавила два пута, 1836-е и 1873-е. Верници су се тада заветовали да ће поштовати ове свеце.

У капели почива Шандор Сакачи. На његовом гробу пише: „На овом светом месту почива тит. каноник, декан, кулски жупник Шандор Сакачи. Рођен 3. априла 1817., преминуо 17. децембра 1887. Мир његовом пепелу.“На мермерној плочи изнад улаза у капелу стоји натпис: „Био је угодан Богу и људима, благословљена му успомена. Von Gott und den Menschen war er geliebt, sein Andenken ist ein Segen“.Фреска у капели је рад некадашњих ученица наше школе, сестара близнакиња Прекајац.

Основна замисао Шандора Сакачија важи и данас, и осећа се у раду Непкера. Нова поколења су у знак своје захвалности поставила његову велику урамљену слику на зид иза позорнице, на главно место.

Интересантно је погледати како се мењао профил Читаонице током 31 године деловања. Прва скупштина је одржана 07.02.1868. Осим постојеће сале су изнајмљене још две. Касније су се претплатили и на новине. Године 1872-е су куповали новине са тематиком индустријских занимања. Били су претплаћени на новине *Igazmondó, Hon, Gazdasági lapok, Bolond Miska, Képesújság, Zastava, Neuzeit, Ungarische Lloyd*. За 10 крајцара су чланови могли новине однети кући, али су их морали вратити у року од 3 дана. Године 1873-е је одлучено да се организује бал, а да се приход да библиотеци. Потом су купљене књиге *Földbirtokosok kézikönyve*[Приручник за земљопоседнике], *Földművelés érdekei*[Интереси земљорадње], *Правни саветници часопис Magyarorszáг*. Године 1898-е је наручен лист *Külai Hírlap*.

Током писања овог рада смо схватили колико времена је прошло између приручника за земљопоседнике и света интернета. Наша прошлост нас ипак везује са хиљаду нити. И сада се треба суочити са изазовима свакодневице, иако је прошло 150 година. И данас се сваке јесени врбују чланови за Непкер. Настављамо традиције почев од забавишне доби. Са поштовањем посматрамо таблосе на којима су овековечени некадашњи чланови

управног одбора. Драго нам је да је наша институција примљена међу вредности локалне базе података о вредностима.

Имамо на располагању годину дана да се припремимо за достојно обележавање јубилеја жупника Шандора Сакачија и Непкера. У току је израда логоа. И ми се јављамо за послове организације, пријем гостујућих група, и тако настављамо да одржимо функционисање удружења. До тада ћемо вредно ићи на пробе плеса, хора, низање ћердана, рецитаторске вечери, аматерског позоришта— јер Непкер је наш.

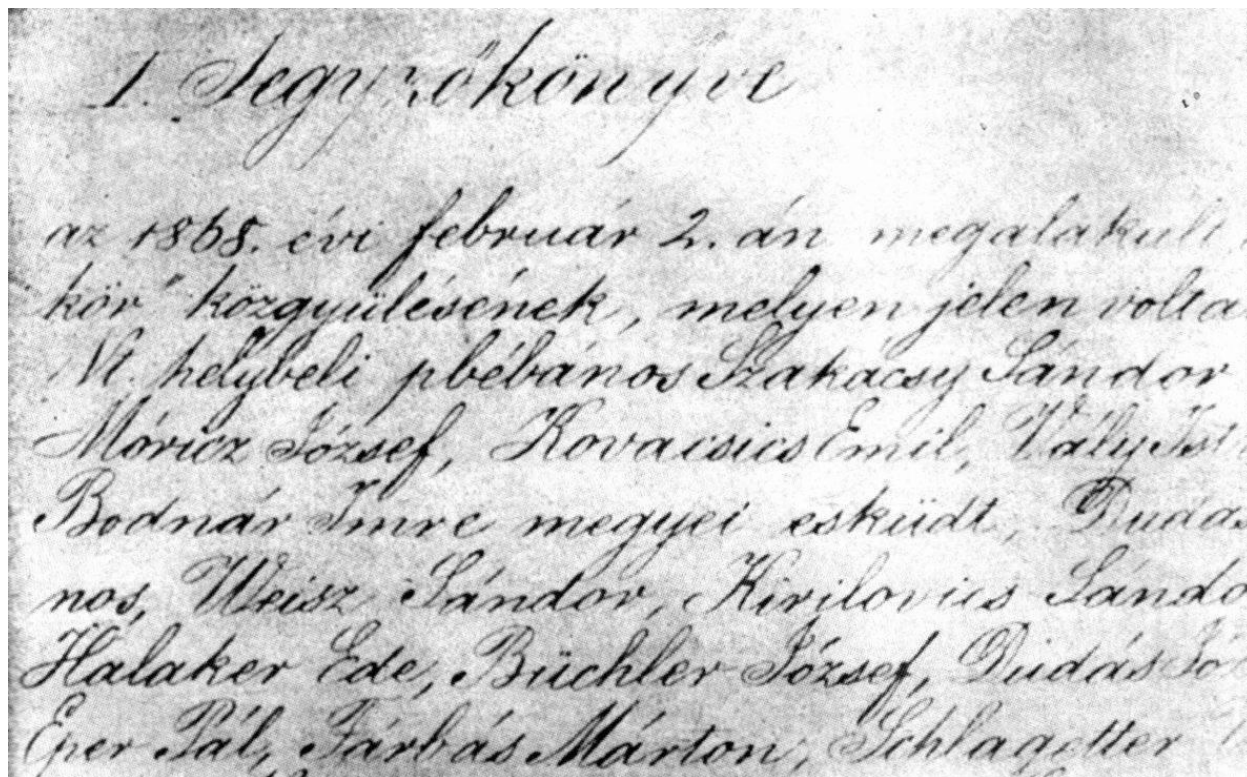
Извори:

Archivum.asztrik.hu – интернет

Két évszázad emlékére, Kúla, 1971., стр. 91.

Juhász András: A kúlai Népkör 140 éve, Dokumentumok és tények tükrében, Újvidék: Fórum 2008. 6–9 old.

Усмена казивања

1. Segy. könyve
az 1868. évi február 2. án megatartott
kör közgyűlésének, melyen jelen voltak
M. helybeli püspök úr Szakacsy Sándor
Moricz József, Kovacsics Emil, Vályutó
Bodnár Imre megyei esküdt, Puidas
nos, Weiss Sándor, Kirilovics Sándor
Halaker Ede, Büchler József, Puidas József
Eper Pál, Farkás Márton, Schlagetter

Трагом спомен плоче Средње економске школе

Кула је до краја II светског рата била тројезични град. То потврђује и спомен плоча којом ћемо се бавити у овом раду. Ретко ко од садашњих становника града зна за ову таблу.

Данашња Средња економска школа се налази у улици Маршала Тита бр. 113. Некада се звала Арпадова улица, а зграда је дигнута за потребе среског суда 1935-е године. На старим фотографијама се поред ње види Грађанска школа.

Мермерну плочу смо нашли поред улаза средње школе, на зиду ходника, димензија је отприлике 50x80 цм. Златним словима су на њој исписана имена Срба, Мађара и Немаца. Они су били деоничари, финансијски помагали изградњу. Осим имена градоначелника, адвоката и општинског главешине Ђуре Леђенца смо записали имена грађана мађарске, односно немачке националности. Леђенац је заслужан за то да су тротоари обложени циглом и цементом и за озелењавање града. Тада је засађен и ред топола поред канала.

Међу члановима савета је био и син нашег града, угледни лекар др Ђерђ Коша. Тибор Молнар је о њему детаљно писао у листу *Magyar Szó*:

Др Ђерђ Коша од Вашвара је рођен у Кули у Бачко-бодрошкој жупанији 10. марта 1893-е године. Родитељи су му били Ђерђ Коша и ЕтелЕбенд. Матурирао је у гимназији у Калочи, потом студирао медицину на бечком универзитету, одакле је избијањем рата 4. августа 1914-е ступио у редове царског и краљевског 4. (бечког) пешадијског пука. После обуке је доспео у ц. и к. 76. (шопронски) пешадијски пук, потом је од 1915-е године био на служби у Сталном ц. и к. Војном возу-болници бр. 45. Највише таквих композиција је саобраћало за време 10. битке на Сочи.

Као лекар у почетку је имао чин кадета, потом заставника, и на крају поручника. Воз-болница бр. 45. је 1915/16-е углавном саобраћао на ратишту у Јужном Тиролу.

Наш јунак је срећно пребродило рат. За своје заслуге је одликован Златним крстом са круном на врнци витешког ордена.

По завршетку рата је наставио студије: лекарску диплому је стекао у Берлину. После дипломирања је радио у Берлину, а потом у Будимпешти, у бањи Гелерт прихватио место лекара. Године 1928-е се на позив родитеља вратио у свој родни град. Одрекао се могућности сјајне каријере и овде отворио приватну ординацију. Од 1935-е је био општински лекар. Одгојио је двоје деце: Валерију и Ендреа. Године 1945-е је именован за директора дома здравља и породилишта у Кули.

Четрдесет година је водио бригу о физичком и психичком здрављу Куљана. Радо је обилазио пацијенте и лечио бесплатно сиромашне. Народ га се до данашњег дана сећа као добротвора. Лечио је родитеље и деде и баке данашњих старијих суграђана.

Породица је становала у улици Јосипа Крамера, на месту садашње нове поште. Његови наследници више не живе овде. Ђерка, др Валерија Нађ и унук су такође лекари. Др Ендре Коша је био зубар, његова деца и данас раде као лекари у Малом Иђошу. Др Ђерђ Коша је преминуо 29. октобра 1968-е. Његови потомци су на гробљу, у близини капеле подигли велики споменик од црног гранита.

ЛајошГлесер је био богати трговац и имао два салаша. Његова ћерка је ГизелаКермеци, има 84 године, учитељица је у пензији, и данас активно учествује у раду хора. Поучавала је четрдесет година. Од ње смо сазнали да је њена мати, Маргитсашила 1929-е заставу Хора Занатског друштва. Ова застава је и данас понос Непкера. Друга ћерка ЛајошаГлесера, Илона је умрла у совјетском логору. Породична гробница се налази на протестантском гробљу.

ИмреМатефи је поправљао шиваће машине. Становао је у улици Ђуре Стругара. На месту његове куће се данас налази кинеска радња. Његово име смо нашли на табли Занатског друштва, која је 1935-е постављена поводом 50. годишњице оснивања 1885-е године.

ФеренцБланц је био крчмар у средишњој улици дела града који се тада називао Немачким селом. Недељом су се код њега одржавале свечаности са плесом. Данас тамо живе углавном потомци црногорских досељеника. Зграда крчме је сада седиште њиховог удружења „Дурмитор“. Зграда је обновљена и у добром је стању.

Име Беле Арта(Arth) се такође појавило на табли Занатског друштва. Постао је његов члан 1934-е године. Имао је фабрику рамова (оквира за слике), али после II светског рата више није било потражње за њима. Његови потомци и данас живе у истој кући у Кули.

Прадеда нашег ментора, Лајош Нађ је био газда. Рођен је 25. марта 1883-е године. У I светског рату је као војник Аустроугарске монархије учествовао у церској бици, прошао је и Добердо, одакле се срећно вратио кући. На једној фотографији се види као млад човек у војној униформи у кругу бројне породице. Његова кућа је стајала у улици Петра Драпшина бр. 51. Имао је дуг живот, преминуо је у јуну 1977-е у 94. години.

Презиме Сукола је прилично често у нашем граду, па због тога нисмо могли открити ко су били Винце и Иштван. Вероватно су били земљорадници. Потомке Кароља Кадара нисмо пронашли, овог презимена више нема код нас.

Успомена на месара Херцег Радивоја – Рада је сачувана захваљујући његовом јунаштву: 1945-е је сазнао да у Врбасу у фабрици свиле држе заробљену немачку децу. Заклао је јуницу и однео им да не би гладовали.

У монографијама Куле на српском, мађарском или немачком језику се не помиње овај предмет сећања који смо ми истражили. Табла Занатског друштва се чува у седишту предузетника у улици Светозара Марковића.

Пробали смо замислити како је било тешко уклопити се после I светског рата и Тријанона у начин живота Краљевине Југославије. Они су својим ангажманом допринели развоју нашег ужег завичаја. Били су посвећени, имали пред очима интересе заједнице, и одржавали дух вишејезичног града.

На крају цитирајмо ГабораБетлена: „Поступајте тако да опстанемо!“То је и данас актуелно. Поштујмо их.

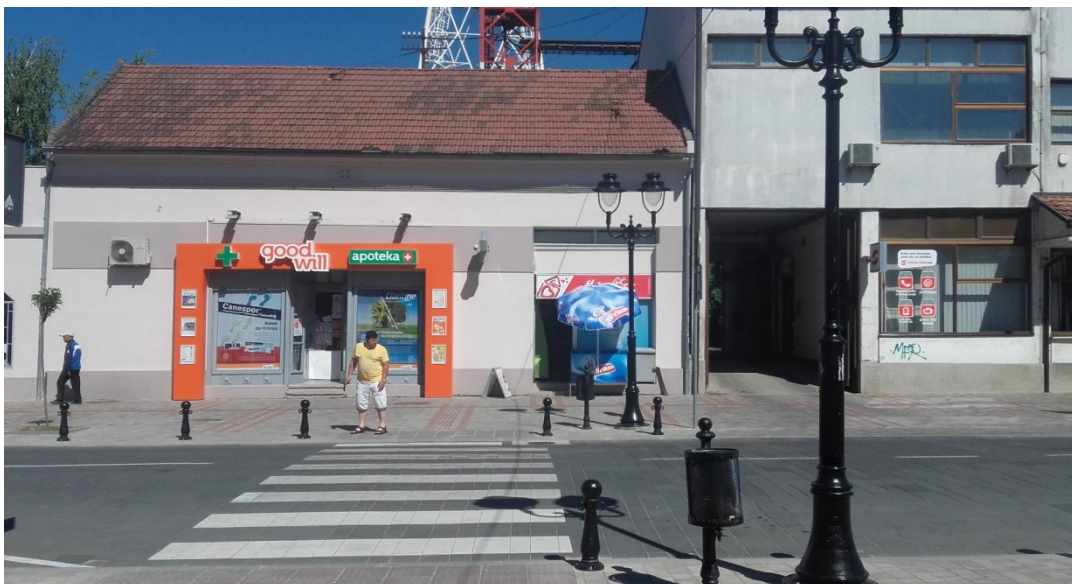
Извори:

- Kula und seine Deutschen, Ostfildern, 1976
- Magyar Szó: Molnár Tibor – „Egy bácskai orvos a Nagy Haboruban”, 2017.5.15

- Усмено казивање: Гизела Кермеци, Марта Цветановић
- Két évszázad emlékére, Kúla, 1971, стр. 169.

Фотографије:

- Спомен плоча Средње економске школе
- Гроб др Ђерђа Коше
- Место некадашње куће породице Коша

Леринц Шерер

Према подацима Надбискупије Калоча, Кула од 1720-е године има сталног свештеника. Од 1787-е у раду жупе учествује и капелан. Прво је био само један, касније су била двојица, један би предавао веронауку. Жупа је основана 1749-е, за две године ће напунити 270 година. Кирбај наше цркве се одржава у недељу после 24. априла. У прошлом веку се деценијама те недеље одржавао и вашар. Тај пролећни вашар се звао и „свети вашар“. Године 1910-е је било 6622 верника, а 1915-е 6820.

Породица Шерер немачког порекла је живела у таквом окружењу. Леринц Шерер, свештеник који је умро мученичком смрћу, спада међу духовнике који су рођени у Кули. Католичка заједница све донедавна није много знала о њему. У јубиларној публикацији *Két évszázad emlékére* [Успомена на два века] објављеној 1971-е смо о њему нашли пар редова.

Потражили смо у обимном издању објављеном на основу матичних књига рођених католичке жупе „Свети Георгије“ у Кули, постоје ли подаци о његовој породици. Под редним бројем 14041., на 1500. страни о његовом оцу пише: Scherer Lorenz (Леринц) рођен 10.06.1887., умро 17.01.1915. у Кули. Пошто се међу подацима о рођењу не спомиње место, претпостављамо да су се доселили из неког другог места. Његова жена Gantner Mária је рођена у данашњем Крушчићу (општина Кула) 07.03.1891. Имали су троје деце. Иштван је рођен 19.07.1910-е, Леринц 26.12.1912-е, а Адам 02.09.1914. Он је поживео само два месеца.

Толико се зна о породици. То што је Леринц рођен на Божић, мора да је било веома значајно за његове родитеље. Нажалост, када је имао непуне 3 године, остао је без једног родитеља. Основну школу је завршио у Кули, а гимназију у Адмонту (Аустрија). Теологију је студирао у Сарајеву и Загребу, за свештеника је посвећен у Суботици 29. јуна 1936-е. Много талентоване сирочади и деце без једног родитеља су ономад изабрали црквену каријеру, јер их породица није могла школовати.

Леринц Шерер је био капелан у Светозар Милетићу 1937-е, у Апатину 1938-е, а од 1940-е је у истом месту предавао веронауку. Почетком II светског рата је администратор у Црвенки. Његови професори и школски другови су у њему видели изузетно способног теолога. За спомен слику са свог посвећења је изабрао следећи мото: „Прихвати свемогући Оче ову безгрешну жртву“. На основу потоњих догађаја ово заиста звучи као пророчанство. Свој млади живот и знање је посветио служби Бога. Ту жртву је вечни Отац и прихватио: осам година касније, са 32 године је одведен у Совјетски савез. Његова калварија је почела 7. децембра 1944-е године. Умро је 1947-е у једном (радном) логору у близини Москве.

У његову част је 2015-е у врту католичке цркве „Свети Георгије“ откривен и посвећен споменик пред којим су положени венци. То је осма локација на којој је уз подршку Истраживачког центра Војводине (Délvidéki Kutatóközpont) као главног покровитеља

откривен споменик. За свако насеље је важно да има један узор какав је ЛеринцШерер, који је и у најтежим околностима био привржен својој вери и ономе чему припада.

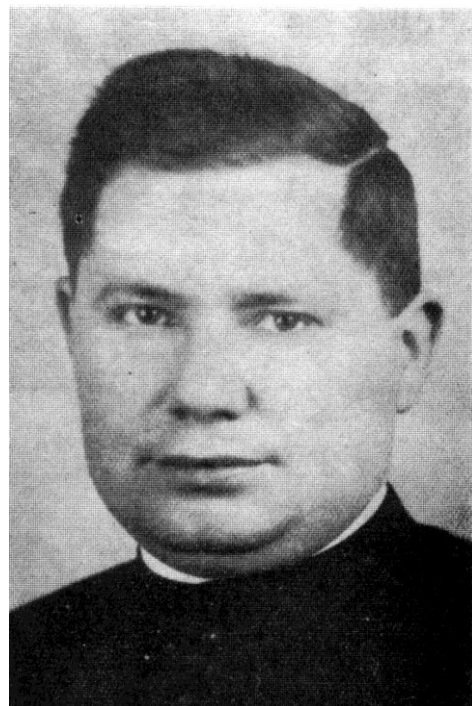
Лаудацију и уводне речи је одржао директор Истраживачког центра Војводине Петер Закар. Споменик је посветио монсињорЈожеф Миоч. Наступио је и хор „Света Цецилија“ из Куле.

Скромни споменик је ту да подсећа на црквену жртву једне диктатуре. Сматрамо да би и у наставном градиву основне школе требало споменути судбину невиних жртава II светског рата који су припадали свештенству.

Истраживања локалне историје могу допринети да се од заборава спаси успомена на људе са трагичним судбинама, као што је био и свештеник ФеренцПланк који је такође умро мученичком смрћу. У његову част је у Сивцу откривена спомен плоча 10.12.2015-е. Он је умро 1944-е. Једно време је службовао и у Кули. Сада табла на зиду цркве у Сивцу чува успомену на њега.

Колективно сећање може младима представити као узор држање црквених личности у крвавим временима. ЛеринцШерер је био компас који на путу развоја вере води према истини. Његову жртву треба ценити и у црквеним и у световним круговима. И ми смо се трудили да допринесемо томе својим истраживањем.

Извор: Két évszázad emlékére, Kúla, 1971, стр. 98-99.

Марк и Реже Беркович

У записима о економском развоју Куле има веома мало података о породици Беркович. Интересовало нас је да ли је реч о браћи или оцу и сину.

У књизи издатој на основу матичних књига католичке жупе „Свети Георгије“ у Кули смо наишли на име Марка Берковича. Налази се под редним бројем 0099. Нема записа о томе одакле је стигао у наш град, или када је рођен. Жена му је била Розалија Штерн. Судаћи по имену вероватно је била јеврејског порекла. Њихов син Реже је рођен у Кули 22.01.1872. године. Оженио се Елизабетом Грицман. Нема других података. Из горе наведеног се види да је реч о оцу и сину.

Марк Беркович (писао је своје име „Berkovits Márk“ у складу са духом времена, касније и са „cz“) је подигао зграду данашње штампарије „Борац“ 1906–1907. године. То је дугачка зграда у Лењиновој улици бр. 9, мало увучена од уличног фронта. Улица се ономад звала по Светом Стефану. Модерну штампарију тренутно води бивша ученица наше школе, млада предузетница Хортензија Корбелич. Спремно нас је повела у обилазак. На улазу се налази камена плоча са натписом:

„Изградио Реже Беркович
1906–1907
У овој згради се налазила
државна грађанска школа
1913–1928.”

Грађанска школа је значила данашње више разреде основне школе, имала је четири разреда. Ономад нису сви могли себи приштити да им деца похађају ову школу. Нова зграда грађанске школе је подигнута крајем 1920-их година у Арпадовој улици. То је данашња улица Маршала Тита, а у њој су смештена помоћна одељења Основне школе „Иса Бајић“. Прву штампарију у нашем граду је основао Бернат Чајаги 1862. године. Штампарија Марка Берковича је основана 1879-е године, имала је два запослена лица. У евиденцију Занатског дома је уведена 11.10.1882. године. Занатски дом у Кули је ономад имао 263 члана, они су запошљавали 258 помоћника и 187 шегрта. Председник је у периоду 1893–1895 био Марк Беркович.

Године 1883-е је излазио недељник под насловом *Telecska*. Од старијих мештана смо сазнали да је на месту данашње Скупштине општине, прекопута цркве, испред зграде штампарије стајала кућа коју су звали харачница. Стајала је до средине 1960-их година, и чини се невероватним да је више од 300 година након истеривања Турака у памћењу народа опстао назив за зграду где се скупљао харач. Баш је штета да су је срушили приликом изградње нове, и није стављена под заштиту заједно са штампаријом.

Реже (Рудолф) Беркович је имао свега 20 година када је 1892-е године основао Прву мађарску фабрику свилених трака. У погону је било два електро мотора и 21 запослених, све су биле жене. Фабрика је имала представништво у Будимпешти и у Бечу. Године 1896-е је одликована великом миленијумском медаљом. Према тадашњим подацима царинског уреда у Новом Саду је извозила робу у Аустрију и Србију.

У ЦД издању I и II тома Монографије Бачко-бодрошке жупанијесе спомиње на 451. страни. Назива се фабриком свилених нити и ткаоницом свилених трака. Штета да касније није постојала.

У раду смо представили два пионира економског развоја. Били су амбициозни и увелико допринели развоју заједнице. До краја XX века се Кула развила у значајан индустријски центар. После је дошло до пропадања на сваком плану.

Нова поколења би требала да памте оснивање фабрика. Покушали смо замислити, какви су напори били потребни ономад да би се опремила једна фабрика, какве су биле тадашње машине. Штета да неке нису сачуване до данашњег дана! Али смо ипак поносни што су њихови производи далеко проносили глас о нашем граду.

Извор:

На основу усменог казивања – Хортензија Корбелич

Két évszázad emlékére, 1971, стр. 155.

Хајнрих Штолц

Кула је током XX века била и центар металне индустрије. Њеном утемељењу је увелико допринело насељено немачко становништво које је пристизало од друге половине XVIII века. Биле су то Подунавске Швабе.

Прича почиње насељавањем Адама Штолца из Немачке. Он је потицао из Иркенабаха, у близини Манхајма на Рајни. Породицу је основао у Црвенки. Од његово тринаесторо деце Хајнрих је рођен 1854-е. Он је веома брзо изгубио родитеље. После четири разреда школе је као сироче доспео у Бају, где је постао шегрт у једној ливници метала. Тражио је посао и селио се у Будимпешту, Ђер, Шопрон. Доспео је чак до Залцбурга. Тамо је мобилисан у војску. Прошао је подофицирску обуку, а стечено знање из математике и књиговодства му је касније било веома корисно. Основао је ливницу 1882-е године. Након одслужења војног рока је оженио Елизабет Хес из Црвенке. Предузеће је покренуо жениним миразом и ценом једне краве музаре. Саградио је кућу, а потом уредио ливницу у почетку опремљену једном машином на пару са 2 коњске снаге и уз помоћ два радника.

Владао је велико занимање за његове производе. Код њега су се изливале између осталог клеветуше за ситнију и крупнију стоку, од 0,25 до 3 кг, школска звона, свећњаци, пегле за кројачке радње. Своје производе је продавао на вашарима дилем Бачке. Данас се машина са 2 коњске снаге не чини много важном, али онамад је добро послужила. Породица се повећавала, добили су 5 синова. Сви су завршили трговачку школу, после I светског рата су се вратили кући. Карољ, Јожеф и Вандор су се укључили у рад ливнице, а двојица су радила трговачке послове. Говорили су немачки, мађарски и српски. Фабрика је названа „Хајнрих Штолц и синови“.

Године 1920-е су се из радионице преселили у фабричку халу димензија 20x8 м. Радници су радили у тешким околностима у великој врућини. Недељно једном су топили метал. Другим данима су брусиле. На тадашњем тржишту су производи фабрике Штолц били веома тражени. Ту су направљене машине за познату кудељару у Оцацима. (Она је производила ужад за енглеску морнарицу.) Касније су производили делове за пумпе прскалица. Године 1924-е су у фабрици осим власника радила 3 ливца, 5 металостругара, 4 бравара, 4 шегртаи 3-4 помоћна радника. Готове производе су продавали у својој радњи у Новом Саду. Како се разгранала производња, модернизован је и машински парк. Од 1925-е године су производили и цеви за водовод. Цело југословенско тржиште су опскрбљивали својим арматурама.

Резултат успешне производње је био да фабрика од 1935-е није била водећа само у Југославији, него је претекла и оне из Будимпеште и Беча. Извозила је у Берлин и у Француску. Осим суседних земаља опскрбљивала је тржиште у Турској, Египту и другим арапским земљама. Југословенске железнице су годинама биле међу наручиоцима. У јужним крајевима земље су настајале плантаже воћа и грожђа. За све је прскалице испоручивала фабрика Штолц.

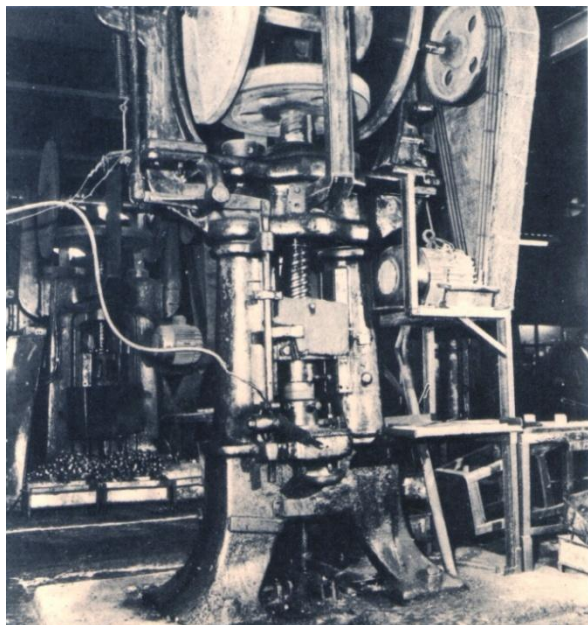
Пред II светски рат су запошљавали 120 радника. 15. јануара 1945-е се фабрика која је стекла велики углед срушила као кула од карата. Нова власт ју је одузела, односно конфисковала од власника. Они су тада већ били у Немачкој.

Фабрика је од 1946-е носила назив „Истра“. Погон у ИсеСекицког/Липарски пут је радила од 1958-е све донедавна. У процесу приватизације је пала под стечај, потом је затворена. До тада је деценијама давала посао становницима места и околних насеља. Године 1970-е је имала 1700 запослених. И мој деда је ту радио. На месту Штолцовог имања је данас база органа државне безбедности, коју народ једноставно зове Штолцом.

Хајнрих Штолц је био способан, многострани предузетник. Учинио је да индустрија града процвета, увек се прилагођавао потражњи, све док вихор историје није однео породицу. Његов гроб се налази на протестантском гробљу. Ближих рођака нема, па је велики надгробни споменик препуштен пропадању. Породица Браухберг на њега полаже цвеће и венце. Својим радом је Хајнрих Штолц надалеко проносио глас о Кули. За његову породицу се везује златно доба индустријског развоја. Много је допринео економском, индустријском развоју земље, било Мађарске или Краљевине Југославије.

На месту некадашњег погона фабрике се данас налази локал Тврђава. Оснивач би заслужио да добије спомен таблу поводом 135. јубилеја.

Извор: 100 godina – Istra, Kula, стр. 30-34.

Јене Секула

Наше уже окружење зна веома мало или скоро ништа о животу писца, новинара Јенеа Секуле. И ми смо га открили током истраживања месне историје. Желели бисмо га вратити у јавну свест.

Према подацима лексикона мађарске књижевности *Magyar Irodalmi Lexikon* је рођен у Кули 29. децембра 1880-е године. У католичкој матичној књизи рођених о њему нема података, сигурно је био друге вероисповести. Детињство је провео у Кули где је мултинационално окружење имало велики утицај на њега, што се види по његовом каснијем књижевном стваралаштву. Пошто су банкротирали, продали су невелико имање и преселили се у Пешту, где му је отац са преосталим новцем основао предузеће. Јене Секула је средњу школу похађао у главној гимназији у улици Марко. Хтео је да студира право, али се окренуо новинарству и књижевности. Ускоро је постао угледни члан новинарског друштва. Писао је фељтоне за лист *Pesti Hírlap*. Приповетке су му објављиване у недељнику Јожефа Киша *Hét*. У новинама су излазили у наставцима његови романи. Имао је двадесет и једну годину када је 1901-е објавио прву књигу песама под насловом *Novemberi éjszakák* [Новембарске ноћи]. После више од десет година стваралаштва је од Удружења новинара Будимпеште 1911-е добио студијско путовање у Италију, што је омогућио министар религије и просвете гроф Јанош Зичи. Тада му се име већ могло наћи у више лексикона. У Сињеијевом лексикону мађарских писаца *Magyar írók élete és munkái* (XIII том, 1909) се још спомиње само прва књига, Ревајев *Lexikon*, међутим (XVII том, 1925), већ објављује подужи чланак и детаљну библиографију његових радова.

Први светски рат није запечатио његову каријеру, али ју је успорио. Године 1915-е је на италијанском фронту тешко рањен, листови су чак објавили вест о његовој смрти, али се опоравио. После тога је постављен за уредника званичног гласника јужне армије, који је излазио под насловом *Belgrádi Hírek* [Вести из Београда]. Ту је објавио више фељтона (*Пролеће у Србији*, *Видовдан*). О ратним доживљајима је касније написао више књига (*Dr. Pokol*, приповетке, 1919; *Idegen katona*, 1922; *Az ezredes halála*, кратак роман, 1923; *A faltörő kos*, 1924). За време Мађарске Совјетске Републике је био референт за штампу председништва револуционарне владе.

У романима који су били популарни је обрађивао биографије познатих људи (*Чудовиште Рима*, *О цару Нерону*, *Краљица на губилишту*, *Трагичан живот Марије Антоанете*, *Љубав и смрт краљевића Рудолфа*), или је радњу смештао у антички свет (*Римљанка и роб*, 1927, *Aquincum*, *Debrecen*, 1922). У бројним текстовима се бавио бачким темама, тражио одговор на питања и напетости у међунационалним односима, са нескривеном тежњом за помађаривањем (*Црни барон*, 1913, *Госпођица красуљак из Сомбора*, 1922, *Дивље гуске из Паланке*, 1935).

Написао је прегршт успешних и полууспешних романа, приповедака, па је одложио перо. Три његова романа и више од сто приповедака су објављени и на чешком језику.

Ђула Круди спомиње Секулу како је увече знао сам седети у тишини у клубу уметника *Fészek*.

Ретко које његово дело се данас може наћи у антикварницама: *Kóbor rémek* (1927), *Az eszkimó lány* (1932), *Féltékenység*, кратак роман (1938). У кратком роману *A száműzött* обрађује тему из антике и описује рушевине римског града Аквинкума. Познатији су му још романи: *Bolondvár*, *Ezüst álarc* (1920), *A szamárfej*, *Vörös Ezekiel*, *A kétarcú férfi*, *A négykezűek*, *Kóbor rémek* (1927), *Éden a pokol felett* (1928), *A tűzhenger* (1931). Његова књига *Két kun* је изашла у едицији *Pesti Hírlap Könyveky* штампарији браће Легради.

Његови романи су били узбудљиви, романтични, са разноликом тематиком и доживели велики успех. Иако је био живописан и забаван, популарност му је падала баш због тога што је избегавао озбиљније садржаје. Имао је 90 година када је 19.01.1970-е преминуо у Будимпешти.

После истраживања Секулиног стваралаштва предлажемо да се библиотека Непкера назове по овом писцу и да му се направи спомен плоча. Пошто не знамо у којој кући је рођен и живео, нити му је у родном граду остао неки други траг, тако бисмо му могли поставити споменик. И локалне новине, *Kúlai Kommuna*, би могле да упознају своје читаоце са подацима о његовом животу. Сматрамо да је овај писац допринео томе да се представе Мађари у Кули коју карактерише присуство више култура. Потрудићемо се да набавимо барем једно његово дело да га прочитамо.

Извор:

Magyar Életrajzi Lexikon, Вр., 1965, Akadémiai Kiadó, III том., стр. 181-182.

Két évszázad emlékére, Kúla, 1971, стр. 182.

Интернет: mek.oszk.hu

Kalapis Zoltán: életrajzi kalauz, III том, стр. 183-184.

Ласло Реец

Културни живот Мађара у Кули би био незамислив без чика ЛацијаРееца. Нема манифестације на којој се не би појавио на свом карактеристичном зеленом бициклу и неизоставним фотоапаратом за вратом. Овековечује важне догађаје и често публикује у листовима на мађарском језику. Све то чува на свом рачунару. Што се његове базе података тиче, свако му се може слободно обратити за увид.

Ласло Реец је рођен у Новом Врбасу 3. октобра 1947-е. Основну школу је започео на мађарском језику у Кули у школи која се тада звала „Керешичома Шандор“. Потом се уписао у локалну средњу економску школу. У Новом Саду је завршио Вишу саобраћајну школу. Није се женио, ове године пуни 70-ту. Деценијама је радио у туристичкој агенцији саобраћајног предузећа „Кулатранс“. Организовао је бројне школске екскурзије и групна путовања по целој тадашњој Југославији и у суседне земље. Учествовао на туристичким саветовањима. Овом успешном периоду је дошао крај када је предузеће пропало и банкротирало. Тада је отишао у пензију, али је и даље веома активан.

Ускоро се пуни педесета година од када је почео да ради као организатор културног живота. Имао је само 19 година када се уписао у Културно-уметничко удружење „Барток Бела“, које се може сматрати претечом данашњег Мађарског културног центра „Непкер“. Иако је био јако млад, добио је озбиљан задатак: да буде секретар удружења. Овај разноврстан задатак пун увек нових изазова је одредио цео његов живот и начин живљења. Нема манифестације за коју се не би понудио да помогне, где не би добио неки важан и одговоран задатак. Почетком сезоне 1967/68-е је уместо неког само ускочио у једну улогу, да би све до 1990-е остао у мађарској аматерској позоришној дружини. То није значило само позорницу. Током година је чика Лаци преписао сценарије безбројних позоришних представа и потом их умножавао. Када год је требало, добро се показао. Осим што је наступио у дванаест представа и више музичких комада, прихватио се и одговорности за музику у шест представа. Прихватио је и улоге у српским представама за одрасле и децу. Од 1973-е је био стални члан организационог одбора Републичког (касније Српског) фестивала аматерских позоришта. Године 1997-е су прославили 100. годишњицу мађарског позоришта.

У малом прсту му је историјат и садашњост локалне хорске културе. У сваком хору игра водећу улогу. Од 1966-е године је кључни бас у хоровима. Од те године је активан члан и хора „Света Цецилија“. Музика и хорско певање су постали одлучујући део његовог живота. И дан данас је истакнути члан мешовитог и камерног хора „Барток Бела“ који је основан 2010-е. Позвали су га и у хор народних песама „Арвачка“ основаног 2012-е године.

Ласло Реец је играо и данас игра важну улогу у организацији удружења, његовом раду, у континуираном функционисању локалног мађарског културног живота. Штампаноте, одржава друштва на окупу, планира и организује манифестације, помаже им у успешном раду. Његове активности су веома разгранате, у све улаже свој добровољни рад. Такође је члан руководства Непкера. Када је ове године предложен за одликовање поводом Дана мађарске културе, удружење је у образложењу навело да је он „стално присутан невидљив“ члан. Плакету је преузео у Сенти 14. јануара 2017-е. Истакнуто признање је добио за своје животно дело.

Чика Лаци има добре односе са Мађарима у месту. За протеклих педесет година, од када је присутан у стручним секцијама Непкера, кроз њих су прошле многе генерације.

Има огромно знање о локалним вредностима и римокатоличкој цркви „Свети Георгије“, по свим питањима. Због тога је и поред нашег ментора изабран да буде локални координатор програма о вредностима колегијума Западна Бачка. Успео је пописати архитектонско наслеђе, пронашао је многа лица за интервјуисање. Сакупљени подаци су објављени у књизи са додатком ДВД-а у издању Народне више школе у Лакителеку. Првенствени циљ је био сакупити локалне тзв. хунгарикуме. Својим ликовним материјалом се придружио и понуди базе података о војвођанским вредностима.

Чика Лаци је дуже време члан и пасторалног савета, такође са разгранатим активностима на очувању вредности. Четвртком је дан примања, тада помаже у административним пословима канцеларије. Од 2009-е је председник локалне групе КЕК (Круг католичких интелектуалаца). На састанке позива истакнуте предаваче. Суделује и на сахранама, помаже кантору.

Пре десет година је самоиницијативно пописао гробна места на католичком гробљу у Кули и документацију допунио фотографијама. Помоћу интернета је потражио и рођаке. Ови подаци су веома драгоцени за потомке наших бивших суграђана, пре свега Немаца, који живе у иностранству. Године 2010-е је позван да сачини сличну базу података о локалном протестантском гробљу. Од 2013-е се труди да утемељи базу података о јеврејском гробљу – у првом кораку направи одговарајућу збирку фотографија.

Ласло Регец је осим свега тога набавио и рукопис Андраша Јухаса о историји Куле.

Почетком септембра се одржавају Дани очувања традиције. Учествује и на њима. Прати фолклорну плесну групу суседног Руског Крстура на састанке места који носе назив Крстур, да би им био преводилац. Водио је програм на концерту који је подржао Ротари клуб. Годишње два пута представља Кулу са хором на свечаностима поводом сећања на КорнелаСентелекија. Више пута је наступао и у Калочи, граду побратиму.

За нас у расејању је веома важно присуство једне такве личности, његов допринос заједници. Већ сада се припрема за дан сећања на Шандора Сакачија које ће се одржати почетком априла 2018-е, да бисмо достојно прославили оснивача Непкера. Неуморан је, самопожртвован, и у пензији је сачувао свежину и енергију да прикупи и документира локалне вредности.

Сматрамо да би једна стална изложба фотографија привукла многе. Данашњи ученици би на сликама које су прави документи епохе, могли видети своје родитеље, баке и деде. А било би још боље да се изда једна репрезентативна публикација за 150. јубилеј Непкера који се приближава. Реализација планираних задатака је стимулација за следеће генерације. Нашем месту је потребан један сличан културни активиста. Може се рећи да је он хроничар нашег града. Његова заслуга је што је допринео опстанку Мађара у Кули која обједињује више култура.

Извори:

Magyar Szó, 2017.02.27.

Kulska Komuna, 2017.02.01.

Hét Nap, 2017.02.01.

Усмено предање: Ласло Регец

Андраш Јухас

Овај рад је посвећен стваралаштву некадашњег поштованог учитеља, наставника, школског директора из Куле, Андраша Јухаса. Интересовало нас је какве успомене чува о својој богатој каријери. Посетили смо га у његовом дому и сазнали следеће.

Доајен наше заједнице данас већ има 89 година, живи повучено са својом супругом Јолан. Одгојили су два сина, Атилу и Ендреа. Ендре је умро од тешке болести. Унук Андор им уноси радост у свакодневицу. Током разговора би чика Андрашеве очи често заблистале, како су надлазиле старе успомене, понекад се и разнежио.

Кренувши од корена, прво је представио своју породицу. Родитељи су му били паори. Отац, Андраш Јухас ст. је рођен 1893-е, мајка, Марија Курин 1901-е године. Имали су троје деце: Илона је рођена 1920-е, поживила је само 8 година. Брат Петер је био 1925. годиште, није више међу живима. Чика Андраш је дошао на свет 23.01.1929. Родитељи су живели на више салаша у кулском атару: на Хорватовом и на Емриховом салашу. Деда Курин је био фијакериста у граду, па је док је био мали, у школу ишао од њих. Када је мало порастао, ишао је поплочаним путем из правца Руског Крстура. После завршетка четири разреда грађанске школе је паузирао једну годину, пошто је требало сакупити паре за његово даље школовање. Уписао се у Учитељску школу у Суботици. О томе има лепе успомене.

Донедавно је одлазио на школске састанке. Почео је да ради и паралелно студирао педагогију на универзитету у Ријеци, стекавши диплому професора.

Каријеру педагога је почео у локалној основној школи која се звала „Вук Караџић“, а потом „Друга Осмољетка“. Од 1955-е године се звала „КересиЧома Шандор“, а сада носи назив „Петефи Бригада“, чији смо и ми ученици. Данас је већ скоро незамисливо како је после рата изгледао посао учитеља. Преподне је поучавао једно одељење, а поподне друго. После је постао наставник, у неким одељењима је имао чак 53 ученика. Ту треба да споменемо да данас у вишим разредима, од V до VIII има укупно 39 ученика! Ономад су била три мађарска и једно српско одељење на свакој години. Сада је обрнуто. У старој згради према данашњој улици Јосипа Крамера се налазио приватни стан, због тога није било довољно учионица. Наша школа је прошле године прославила 160. годишњицу оснивања. Сакупљено је јако много слика. Чика Андраш је сам донео више кутија за ципеле пуне слика и диплома. Временско путовање је водило у 1960-е, 1970-е године. Он и наша наставница су сатима пребирали по њима. О свакој фотографији је знао и причу која се за њу везује. Сећа се имена многих својих ученика. Предавао је бакама и дедама данашњих ученика, а када су родитељи били чланови фолклора и аматерске глумачке екипе, чика Андраш је био потпредседник Непкера. Сада је поносан на титулу почасног потпредседника.

Било је интересантно међу сликама са изложбе открити ове документе времена. Тада се педагог бринуо својим ученицима. Потресено је испричао да је једном посетио једног

сиромашног дечака код куће, где није било ни кревета ни сламе. Дете је спавало на поду. У таквим случајевима би одмах предузео мере да се помогне онима којима је то потребно.

Наш саговорник је осим разредне наставе у нижим одељењима предавао и предмет технике. Седам година је био наставник физкултуре. Тада су у спортским активностима интензивно учествовали и ученици. Резултат истрајног вежбања је био да су дечаки постали прваци Југославије у „између четири ватре“, а девојчице постигле друго место. Учествовали су у слету у Београду на Дан омладине, Титов рођендан на стадиону Партизана. Секција младих техничара је добила другу награду на државном такмичењу из технике. О додели награде постоји и фотографија. Школа је организовала и зимовање. Ишли су на скијање у Словенију и Пољску. Родитељи нису морали да брину о опреми, школа је све набавила. Сматра да су родитељи ученика ономад били мање оптерећени. Чика Андраш или како га други зову, чика Бандика је предавао и многе друге предмете. Изузев музике и страног језика. Као директор је био на одговорном положају између 1972-е и 1981-е године. Тада је саграђена нова школа. После тога је именован за просветног инспектора у Сомбору. Он је водио стручно усавшавање у Западној Бачкој. И сам се изненадио када је преко ноћи доспео на чело Стамбене задруге. Чекали су га нови изазови.

Активно се укључио у рад Културног центра „Непкер“. Као потпредседник је учествовао у организовању бројних манифестација. У то време је срушена стара зграда, и са пуно добровољног рада изграђено седиште које се управо опет проширује. Брачни пар Бада је прву изложбу ручних радова МИРК одржао у сарадњи са њим. Заједно са Ериком Барачкаи је поново покренуо активности плесних група. Чланови удружења су неуморно одлазили на смотре и фестивале хорова. Непкер из Куле је најстарији у овом региону, основан је 1868-е године, још пре оног у Суботици и Осијеку. Догодине ће се почетком априла поводом јубилеја одржати тродневне свечаности.

Истраживањем месне историје се чика Андраш почео бавити још док је радио у школи. Ученици су скупљали са тавана предмете који су тамо хватали прашину. Сматра да би било јако важно да се успостави једна завичајна кућа, музеј или макар стална изложба. Треба поново почети сакупљање предмета, док их још има. И ми смо имали прилику да се уверимо да брачни пар Јухасвеома цени старе предмете. На зиду смо видели обешену пракљачу и сазнали да се користила за прање веша. Од ње потиче израз у мађарском језику који значи грдити, „испрашити“ неког. Истраживања локалне историје значе велики напредак. Он има збирку од 200 страница рукописа. Пошто је о Кули на мађарском издата студија пре 46 година, било би веома актуелно да се састави једна монографија. Нажалост, његово тренутно здравствено стање не допушта да настави рад на њој. Било је покушаја да се на рачунару обраде тематске јединице, али је и то запело. Располаже и збирком фотографија која испуњава пола ормара, из времена када су фотографије имале много већи значај него данас. И ту збрку треба средити.

Андраш Јухас је човек који заслужује поштовање јер је веома много учинио за нашу заједницу. Годинама се борио за Непкер када су га хтели припојити другом удружењу, или

одузети му седиште. Нема породице у граду, и то не само међу Мађарима, која га не познаје. Резултат његовог рада је што данас Непкер има 20 група. У његово време је обновљена библиотека, у потпуности састављена од књига на мађарском језику.

Чика учитеља Јухаса, како га већина зове, приказали смо као пример на који се треба угледати, наине како се у расејању може много учинити за Мађаре. Марљивост, истрајност, љубав су обележили његове делатности. Било да је радио као наставник или био директор, као јавна личност или активиста Непкера, увек је служио интересима свију нас. Надамо се да ће својим животним искуством и саветима допринети одржању културног живота Мађара. Саставио је и књигу *A Népkör 140 éve* [140 година Непкера].

Проширењем спрата Непкера ће се стећи околности за уређење етнолошке изложбе. Радо бисмо се укључили у овај пројекат, јер смо видели да је веома важно да се сачувају традиције и вредности. Тиме би се очувало наше предметно наслеђе за будућа покољења.

Док смо сакупљали материјал за овај рад, схватили смо да морамо бити оптимисти, наине и наши преци су по цени пуно-пуно одрицања, добровољним радом постигли да ова заједница опстане. На том плану је АндрашЈухас доказао да његово животно дело није било узалудно, оно што је створио, траје. „Пламтети и светлети“, како је говорио Свети Берnard!